

Orientēšanās sacensības „Pa Jēkabmiesta ielām 2012”

1. Jautājums.

Vienas dienas muzeja apmeklējums.

Jautājums: Kādu filmu rāda kinoteātris „Komjaunietis” 1987.gada 21.aprīlī?

„Savrupais kuģojums” .

2. Jautājums.

Vairāku ēku celtniecībā Pasta ielā izmantots īpatnējs arhitektūras elements, t.s. **brandmūris** – akla siena starp ēkām, kura ir augstāka par jumta slīpni.

Jautājums: Kādam nolūkam šis arhitektūras elements tika izmantots (iespējami vairāki varianti):

1) **kā gruntsgabala robeža dabā**

2) **ugunsdrošībai**

3) ēkas stiprināšanai

4) lai norobežotos no nevēlamiem skatieniem

Uzdevums: Ierakstiet māju numurus Pasta ielā posmā no Pasta ielas Nr.39 līdz ielas galam, kur atrodas ēkas ar brandmūri.

Pasta iela Nr.22, Nr.75, Nr.79, Nr.95, Nr.95, Nr.97 (šķūnis pagalmā), Nr.103 (akmens siena), Nr.105, Nr.109.

3. jautājums.

Ēku būvniecībā agrākos laikos tika izmantots **arhitektūras elements**, kuru veidojot, jumts tiek likts ne uz pilnu sienu, bet uz ēkas karkasa vertikālajiem, horizontālajiem un diagonālajiem elementiem. Šādā konstrukcijā būvēta ēka atrodas Pasta ielā (skat. attēlā). Pirmās Latvijas brīvvalsts laikā ēkā atradās iebraucamā vieta, kur varēja paēst pusdienas, pārgulēt, kā arī atpūtināt un pabarot zirgus ēkas pagalmā.

Uzdevums: Atzīmējiet arhitektūras elementu, kas izmantots ēkas būvniecībā:

1) abaks

2) pilastrs

3) **pildrežģis**

4) kapitelis

Uzdevums: Ierakstiet mājas numuru, kurā atrodas attēlā redzamā ēka.

Pasta iela Nr.77.

4. jautājums.

Kooperatīvo biedrību savienība „Konzums” tika izveidota 1907.gadā Rīgā un tajā bija 74 biedrības un 88 biedri veicinātāji. 1911. gadā savienība darbojās kā patstāvīga juridiska persona ar ministra apstiprinātiem statūtiem. Par biedriem ar vienlīdzīgām tiesībām varēja

būt gan juridiskas, gan fiziskas personas un savienība tika veidota kā jaukta tipa kooperatīvs. Latvijas brīvvalsts laikā savienībai "Konzums" piederēja 21 nekustamais īpašums 3 700 000 latu vērtībā un savas nodaļas 16 pilsētās. Jēkabpilī savienības „Konzums” būvētās ēkas atradās tagadējā Jēkaba ielā. „Konzuma” darbība tika pārtraukta 1937.gada 31.janvārī.

Jautājums: Ar ko nodarbojās savienība „Konzums” (iespējami vairāki varianti):

- 1) ražoja elektrību
- 2) **kārša vilnu**
- 3) nodrošināja telefonsakarus
- 4) **ražoja ķieģeļus**
- 5) organizēja kultūras pasākumus
- 6) **izgatavoja apavus**
- 7) tecināja darvu
- 8) izveidoja aizsargu organizāciju
- 9) **nodrošināja ar lauksaimniecības produktiem**
- 10) organizēja „Konzuma” skolu tīklu

5. jautājums.

Latvijas brīvvalsts laikā netālu no Pasta un Zaļās ielas stūra atradās Kacena māja. Aiz tās līdz pat Smilšu (tag. A.Pormaļa) ielai bija iekārtots liels augļu dārzs, kura stādījumi kādā bargā ziemā pilnīgi izsala. Otrā pasaules kara laikā un izsūtījumu gados gāja bojā arī Kacenu dzimta. Pēckara gados Kacenu augļu dārzā tika ierīkota dārzniecība, kur par galveno dārzkopi ilgus gadus strādāja ievērojamais selekcionārs Viktors Orehovs, iestādīja plašus gladiolu un liliju stādījumus, radīja jaunas liliju šķirnes, kuras iekļautas starptautiskos puķkopju katalogos un ir pazīstamas visā pasaulē.

Jautājums: Kura gada ziemā izsala Kacena dārzi:

- 1) 1939./1940.g.
- 2) 1935./1936.g.
- 3) 1945./1946.g.
- 4) **1941./1942.g.**
- 5) 1961./1962.g.

6. Jautājums.

Jēkabmiesta ebreju skola tika nodibināta jau 1861.gadā. Pirmās Latvijas brīvvalsts laikā skola darbojās kā Jēkabpils pilsētas ebreju pamatskola un atradās Lielā ielā 145. Mācības notika ebreju valodā (ivritā vai jidišā). 1929./1930.mācību gadā skolai bija pieteikušies un tajā mācījās 108 skolēni. Skolā pasniedza 18 skolotāji. Mācību iestādi vadīja skolas pārzinis Joselis Taics, kurš 1933.gadā tika apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni. Ebreju skola Jēkabpilī pastāvēja līdz 1940.gadam.

Uzdevums: Atzīmējiet mājas adresi, kurā atradās Jēkabpils ebreju pamatskola:

- 1) Brīvības ielā Nr.213
- 2) **Brīvības ielā Nr.229**
- 3) Zaļā ielā Nr.12
- 4) Zaļā ielā Nr.8
- 5) Brīvības ielā 227

7. Jautājums.

Par šo pilsētas daļu prāvests Jānis Roberts Mēders 1934.gadā rakstīja: „Pilsētas vakarpusē aiz Kalpaka laukuma un pilsētas dārza (saukta arī Kroņa dārzs), no Daugavas krasta līdz aprīņa slimnīcai un pilsētas kapiem izplešas Dzintarzeme, agrāk dēvēta mācītārzeme. Tā ieskaitīta

pilsētas teritorijā Latvijas valsts pirmajos gados 1922.gadā. Dzintarzemes robežās sākas Daugavas pirmās krāces. Padomju gados netālu no Brīvības un Majakovska (tagad Zvanītāju) ielas krustojuma atradās neliels konditorejas un atspirdzinošo dzērienu **kiosks**, kas bija iecienīta jēkabpiliešu pulcēšanās un satikšanās vieta.

Jautājums: Kā neoficiāli sauca šo kiosku:

- 1) „Pie Žaņa”
- 2) **„Baltais bērzs”**
- 3) „Stūrmanītis”
- 4) „Līkais osis”
- 5) „Jautrais ods”

8. Jautājums.

Uzdevums: Nosakiet, no kuras vietas Jēkabpilī uzņemta attēlā redzamā fotogrāfija.

No Plostu ielas.

9. jautājums

Zvanītāja krogs Jēkabpilī ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis, celts 19.gadsimta beigās. Ēka piederējusi īpašniekam Zvanītājam. Tā bija iestāde bez lielām pretenzijām uz greznību un bijusi iecienīta atpūtas vieta gan pilsētnieku, gan laucinieku vidū. Zvanītāja krogā varēja paēst pusdienas, kā arī atpūsties un pārļaut nakti, jo otrajā stāvā atradās viesu numuri. Iebraucamajā vietā pie kroga varēja novietot ratus un atpūtināt zirgus. Krogam pretī, netālu no pilsētas vēsturiskā centra atradās Trešdienas, jeb tā dēvētais sienu tirgus. Tā bija vieta, kur pirmās Latvijas brīvvalsts laikā zemnieki tirgoja lopus, sienu un malku.

Jautājums: Jūsaprāt, fotogrāfija uzņemta no:

- 1) lidmašīnas
- 2) **skatu torņa**
- 3) mājas augšējā stāva/bēniņiem
- 4) koka galotnes
- 5) tā ir fotomontāža

10. jautājums.

Jēkabpilī (toreizējā Jakobštātē) 17.gs. pēdējos gados izveidojās mūku kopiena. Tirgonim Ratkevičam uzceļot dievnamu un izbūvējot mūra žogu-sienu ap baznīcu, tika izveidota Svētā Gara klostera teritorija. Krievu – poļu – zviedru kara laikā (1654 – 1667) Daugavā tika atrasta Brīnumdarošā Jakobštates Dievmātes ikona. Ikonu, pārceļoties pār upi, peldam ūdenī ieraudzīja kāds zviedru kareivis un, uzdūris to uz šķēpa, iznesa krastā. Izpētot atradumu, kareivis ieraudzīja Dievmātes attēlu ar Jēzus Bērnu rokās. No Dievmātes tēla plūdušas asinis.

Kareivis ikonu aiznesa uz Holmhofas ciematu, kurā bija neliels klosteris ar pareizticīgo baznīcu.

Jautājums: Kā sauca zviedru kareivi:

- 1) Hanss Johansons
- 2) Peters Svensons
- 3) Marks Poplavskis
- 4) **Jēkabs Gudinskis**
- 5) Kurts Fricbergs

11. jautājums.

19.gs. beigās un 20.gs. sākumā Jēkabpilī tika celti tirgotāju un uzņēmēju nami ar atsevišķām klasicisma un barokālām iezīmēm, jeb t.s. **sarkano ķieģeļu arhitektūras paraugi**, dēvēti arī par Latgales neobaroku un reģionālo eklektismu. Šāda veida ēkas raksturīgas tikai Austrumlatvijai - Rēzeknei, Daugavpils un Jēkabpils ir pilsētas, kur tās saglabājušās lielā skaitā. Tipisks neobaroka paraugs Jēkabpilī ir nams Brīvības ielā 182 ar saimniecības noliktavām, kas iziet uz Pļaviņu ielu. Ēkā piederēja ebreja Freidusa ģimenei.

Jautājums: Kas atradās Freidusu namā pirmās Latvijas brīvvalsts laikā:

- 1) **zeltlietu veikals**
- 2) drogu veikaliņš
- 3) šneiderienes Freidusas šūšanas darbnīca
- 4) augļošanas kantoris
- 5) kurpnieku darbnīca

12.jautājums.

Rakstnieka Gunara Janovska grāmatās, kuru skaits sniedzas pāri 30, gandrīz visās pieminēta Augšzeme – Sēlija, Zalve, Dignāja. Jēkabpilī rakstnieks nodzīvoja tikai trīs gadus (1941-1944), bet tie spilgti palikuši rakstnieka atmiņā. Tolaik rakstnieks strādāja Jēkabpils apriņķa valdē par rakstvedi, dzīvoja Smilšu (tagad A.Pormaļa) ielā 86 – mājā kapsētas malā, augstāva istabiņā. Grāmatā „Pilsēta pie upes”, ko Gunars Janovskis uzrakstīja 73 gadu vecumā, skaidri zīmēta šī Jēkabpils nomale – Pumpura iela, kapi, Jaunais mežs, slimnīca.

Jautājums: Kā rakstnieks Gunars Janovskis sauc savā romānā „Pilsēta pie upes” aprakstīto pilsētu:

- 1) Jēkabpils
- 2) **Katrīnpils**
- 3) Dzintarpils
- 4) Jaunpils
- 5) Marienbāde

13.jautājums.

Vēl pirms pilsētas nosaukuma piešķiršanas 1670.gadā Jēkabpilī apmetušies Daugavas ūdens ceļu apkalpojošie cilvēki – krāču zinātāji, preču pārkrāvēji un transportētāji pa zemes ceļu līdz Fridrihštatei (Jaunjelgava). Pēc Kurzemes hercoga Jēkaba nolikuma šeit drīkstēja dzīvot tikai krievi, poļi un lietuvieši. Taču 1881.gadā Jēkabpilī konstatēts šāds **iedzīvotāju sastāvs**: 2254 ebreji, 1510 krievi, 1133 latvieši, 371 vācietis, 281 polis, 48 lietuvieši, 14 čigāni. Pēc Pirmā Pasaules kara un visām cariskajām ebreju deportācijām, bēgļu gaitām un pilsoņu kariem 1920.gadā Jēkabpilī dzīvo 676 ebreji.

Jautājums: 1913.gadā notiek Krievijas 4. Domes vēlēšanas. Uz Sanktpēterburgu no Jēkabpils dodas:

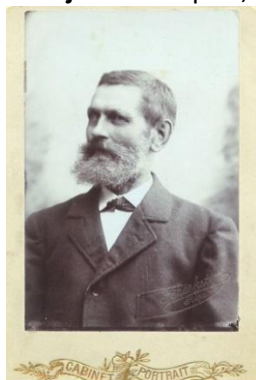
- 1) **ārsts Jehezkiēls Gurvičs**

- 2) bijušais pilsētas mērs Nikolajs Olševskis
- 3) brandmajors Oskars Vilde
- 4) komercskolas direktors Kārlis Lamberts
- 5) Jēkabpils aizsargu nodaļas Kulturalās daļas vadītājs Teodors Ermansons

14.jautājums.

Kopš seniem laikiem uz Daugavu peļņā ir devušies augšteces un vietējie plostnieki, zvejnieki, laivinieki un pārcēlāji. Pirms vairāk nekā simt gadiem gar Jēkabpili tika nopludināti pat 12 tūkstoši plostu gadā, Jēkabpilī bija 82 loči, kam bija jāpazīst upes krāces, straumes un pagriezieni, lai veiksmīgi varētu izvadīt plostus līdz galamērķim. Jēkabpīlieši un krustpīlieši daudzās paaudzēs gājuši zvejā, cēlušies pāri uz pretējo krastu, strādājusi par pārcēlājiem. Pazīstamākās Jēkabpils plostnieku un pārcēlāju dzimtas – Šalugas, Doriņi, Arženieki, Beļeviči. Ceļoties pāri upei un īsinot laiku, daudzi pasažieri parasti dziedāja. Iemīļotākās pārcēlāju un to pasažieru dziesmas bija „Dažu skaistu ziedu”, „Cel mani pār’ par Daugavu”, „Uz Daugav’s stāviem krastiem”, „Pie Dzintara jūras”.

Jautājums: Jūsaprāt, attēlā redzamais cilvēks ir:

- 1) dziesmas „Cel mani pār’ par Daugavu” vārdu autors Lapas Mārtiņš
- 2) Daugavas pārcēlājs Jānis Beļevičs
- 3) plostnieku arodbiedrības priekšnieks Andrejs Belaruss
- 4) Jēkabpils jūrskolas locijas pasniedzējs Voldemārs Egle
- 5) tirgotājs Jēkabs Fedorovičs

15.jautājums.

Sveicināti! Jūs esat Kena parkā. Parks ir viens no Jēkabpils kultūrvēsturiskiem objektiem, kas piederēja Kenu dzimtai. Parka veidošanā ievēroja “3 E” principu – ekoloģisko, ekonomisko un estētisko. Kenu pilsētas īpašumus ieguva jau 18.gadsimtā. Līdz pat Pirmajam pasaules karam Alfrēdam Kenam piederēja liķieru fabrika un muižas ēkas. Daļa no muižas kompleksa ēkām – dzīvojamā ēka, stallis, kūts un klēts ir saglabājušās līdz mūsu dienām. Muižas celtnes ir saglabājušas vērtību pilsētas apbūvē ar saviem mazajiem tornīšiem, tipiskajām dzegām un zobīņveida karnīzēm, smailo arku pārsedzēm virs logiem, kā arī pašas dzīvojamās ēkas novietojumu Kena parka vienā galā.

19.gadsimta astoņdesmitajos gados blakus muižai esošajā parkā, kas bija iecienīta pastaigu vieta, skaistumam tika izrakts dīķis, parkā rīkoja arī zaļumballes, to apjoza žogs. Kenu dzimtas sievietes, tērptas baltās kleitās, ar saulesargiem rokās, cienīgi pastaigājās pa parka celiņiem vai arī vizinājās nelielās laiviņās parka dīķī.

Jautājums: Kas bija Alfrēds Kens:

- 1) ev.-lūt. baznīcas mācītājs
- 2) vācu muižnieks
- 3) vācbaltu tirgotājs

- 4) lelles Bārbijas vīrs
- 5) krievu armijas feldmaršals

16.jautājums.

Dambja iela Jēkabpilī veidojusies kā ceļš, kurš pilsētas nomalē atdzīvojies 19.gs. sākumā, kad ceļa galā pie Daugavas izveidota jauna pārceltuve ar virvi pāri upei. Dzīvojamo ēku apbūve ielā veidojusies 20.gs. sākumā. Dambja ielas ēkas cieši piekļāvušās ielas brauktuvei un veido īpatnēju mazpilsētas kolorītu.

1862.gada 26.jūlijā sāka iznākt galvenais jaunlatviešu preses izdevums „Pēterburgas Avīzes”. Tā izdevējs bija Krišjānis Valdemārs. 19.gs. 60. gadu pirmajā pusē „Pēterburgas Avīzes” bija sabiedriski politisko norišu centrā. Laikraksta veidotāji uzskatīja, ka viņu laikrakstam jābūt aktīvākā un sociālpolitiskā pozīcijā. Vācbaltieši to atzina par politiski bīstamu, jo „Pēterburgas Avīžu” galvenā tendence bija veicināt latviešu buržuāzijas augšanu un tās mantisko nostiprināšanos, tādēļ 1865.gada jūnijā laikraksts tika slēgts.

Jautājums: Kāda saistība „Pēterburgas Avīzēm” ar Jēkabpili:

- 1) Jēkabpilī atradās avīzes pagrīdes tipogrāfija pēc laikraksta oficiālās slēgšanas
- 2) atmodas laikā jēkabpīlētis Jānis Osis uzdāvina Latvijas Nacionālajai bibliotēkai pilnu „Pēterburgas Avīžu” komplektu
- 3) **uz Jēkabmiestu par sadarbību ar avīžu redaktoru Krišjāni Valdemāru tika izsūtīts avīzes līdzstrādnieks Fr.Fridrihsons**
- 4) Jēkabmiesta komercskolā mācījies pazīstamais jaunlatvietis, „Pēterburgas Avīžu” līdzstrādnieks Pēteris Brīvnieks
- 5) pēc Krišjāņa Valdemāra iniciatīvas Jēkabpilī sasaukta pirmā jūrnieku biedrības sapulce

17.jautājums.

1632.gada 18.aprīlī tika izdots Zviedrijas karaļa rīkojums par **zirgu pasta** ierīkošanu Vidzemē. Līdz ar to tika izveidots plašs pasta pārvadāšanas trakts. Zirgu pasta ceļš krustoja Vidzemi un Kurzemi, kā arī savienoja Rīgu ar Rēveli ziemeļos, ar Amsterdamu rietumos un Venēciju dienvidos. Daudzās vietās Latvijā (Straupe, Jelgava, Saldus, Ventspils, Rencēni u.c.) tika ierīkotas zirgu pasta stacijas. Jēkabmiestā zirgu pasta stacija bija izvietota grunts gabalā ar dzīvojamo namu, plašām saimniecības ēkām un lielu apbūves gabalu.

Jautājums: Līdz kuram gadam Jēkabmiestā darbojās zirgu pasta stacija.

- 1) 1801.g.
- 2) **1820.g.**
- 3) 1942.g.
- 4) 1930.g.
- 5) 1870.g.

18.jautājums.

Viena no jūgendstila ēkām Jēkabpilī un pirmās Latvijas brīvvalsts laikā iecienītākā jēkabpīliešu atpūtas vieta bija **kinoteātris „Atpūta”**. Kinoteātris darbojās arī vācu okupācijas laikā. Pirmajos pēckara gados kinoteātrī rādīja t.s. „trofeju” filmas. Vēlāk kinoteātris tika pārbūvēts par modernāko smagatlētikas zāli Latvijas Republikā. Ēkā atradās „Vārpas” rajona padome un šaha un dambretes klubs. Pretī klubam tika uzbūvēts jauns kinoteātris „Komjaunietis” un ierīkots neliels skvēriņš. Līdz pat nojaukšanai bijušā kinoteātra „Atpūta”

ēkas portālā bija aplūkojams jūgendstila arhitektūras elements – maska, kas bija novietota virs galvenās ieejas.

Jautājums: Kas atradās skvēriņā pretī bijušajam kinoteātrim „Atpūta”:

- 1) Ļeņina krūšutēls
- 2) **strūklaka**
- 3) komjaunieša statuja
- 4) Daugavas strūdziniekiem veltīts mākslas objekts
- 5) gāzētā ūdens automāts